

DOKUMENT PËR POLITIKA nr.5/2023

Korrupsioni dhe siguria kombëtare: Si përfundon dikush në listën e zezë të SHBA-ve?

AUTORE: SARA JANESKA

SHKURT 2023, SHKUP

Pikëpamjet e shprehura në këtë dokument nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Fondacionit Nacional për Demokraci të SHBA-ve dhe Institutit për Demokraci Societas Civilis - Shkup

Titulli: Korrupsioni dhe siguria kombëtare: Si përfundon dikush në listën e zezë të SHBA-ve?

Botues: Instituti për Demokraci "Societas Civilis" - Shkup

Autor: Sara Janeska

Përkthimi: Vjosa Taipi

Publikimi mund të shkarkohet falas në <https://idscs.org.mk/mk/2023/03/02/dobesite-e-kapaciteteve-ne-ballafaqimin-me-ndotjen-e-ajrit/>

Hyrje

Korrupsioni i lartë, ndër të tjera, paraqet edhe një kërcënim serioz për paqen dhe sigurinë ndërkombëtare. Në shtetet autoritare, përqendrimi i pushtetit së bashku me korrupsionin në rangjet më të larta politike mundëson konsolidimin e këtyre regjimeve, të cilat shpesh kanë tendencë ekspansioniste. Një shembull i tillë është pushtimi rus i Ukrainës, i cili kërcënoi sigurinë ndërkombëtare dhe shkaktoi pasoja të rënda për ekonominë globale. Vite më parë, qeveria ruse e udhëhequr nga Vladimir Putin ndërmori një sërë veprimesh që synonin shtypjen e opozitës, kufizimin e hapësirës për mediat e pavarura dhe organizatat e shoqërisë civile dhe shtypjen e institucioneve politike që mund ta kërkonin atë për llogaridhënie. Në të njëjtën kohë, një grup oligarkësh besnikë ndaj regjimit fituan pasuri të mëdha përmes skemave të rënda korruptive. Për shkak të kësaj, qeveria ruse kishte "lirinë" për t'i ndjekur tendencat e saj ekspansioniste pa u përballur me kritika dhe kundërshtime politike brenda vendit.

Nga ana tjetër, bashkësia ndërkombëtare vendosi sanksione të shumta ekonomike, diplomatike dhe ushtarake kundër Rusisë, si dhe sanksione të synuara kundër personave të lidhur me regjimin. Për shembull, qeveria amerikane ka ndaluar hyrjen dhe qasjen në sistemin financiar të shtetit për disa politikanë, oligarkë, biznesmenë, zyrtarë publikë që janë të përfshirë drejtpërdrejt ose tërthorazi në pushtimin rus të Ukrainës dhe janë një kërcënim potencial për sigurinë kombëtare. Baza për futjen e sanksioneve të tilla është Akti Global "Magnitsky", i cili lejon Qeverinë e SHBA të sanksionojë individë nga e gjithë bota fajtorë për shkelje të të drejtave të njeriut dhe korrupsion të lartë, duke ndaluar hyrjen dhe ngrirjen e pronave që ata zotërojnë në vend.

Në vitin 2021, bazuar në këtë akt, Presidenti i Shteteve të Bashkuara miratoi një urdhër ekzekutiv të posaçëm që synonte dhe sanksiononte individë nga Ballkani Perëndimor. Nëpërmjet vendimit, SHBA filloi të krijonte një "listë të zezë" të zyrtarëve aktualë dhe të mëparshëm, biznesmenë si dhe persona e kompani nga rajoni të afërta me ta, fajtorë për shkelje të të drejtave të njeriut dhe të përfshirë në korrupsion të lartë. Në listë ishin edhe ish-kryeministri Nikola Gruevski dhe ish-drejtori i Autoritetit të Sigurisë dhe Kundërzbulimit Sasho Mijallkov. Së fundmi edhe qeveria amerikane njoftoi se do të ndërmarrë përpjekje më serioze për zgjerimin e listës, për të cilën do të jetë e nevojshme mbështetja dhe aleanca e autoriteteve kombëtare.

Çfarë është Akti Global "Magnitsky" dhe kush mund të sanksionohet

Autoritetet amerikane, përmes Aktit "Magnitsky" në vitin 2012, për herë të parë vendosën sanksione të synuara kundër individëve të përfshirë në korrupsion të rëndë dhe shkelje të të drejtave të njeriut. Akti më konkretisht i referohej një grupi njerëzish nga Federata Ruse përgjegjës për torturimin dhe vdekjen e Sergei Magnitsky - një ekspert rus taksash i cili, pasi zbuloi një skemë të madhe korruptive që përfshin anëtarë të qeverisë ruse, u arrestua, u torturua dhe së shpejti kështu vdekur në burg.¹ Akti mundësoi vendosjen e sanksioneve ekonomike ndaj këtyre personave, pra ngrirjen e financave dhe pasurisë që ata zotërojnë në SHBA, si dhe ndalimin e hyrjes në vend. "Magnitsky" thekson lidhjen ndërmjet ushtrimit të të drejtave të njeriut dhe korrupsionit, pra niset nga fakti se korrupsioni zakonisht i privon qytetarët nga burimet e nevojshme për realizimin e të drejtave të tyre. Prandaj, sanksionet parashikohen për akte

---

¹ Implementation of the Global Magnitsky Act, Columbia Law School, 2018. Në dispozicion në: https://scholarship.law.columbia.edu/cqj/viewcontent.cgi?article=1025&context=public_integrity

korruptive edhe kur nuk ka shkelje të dukshme të të drejtave të njeriut.² Më vonë, në vitin 2016, Kongresi Amerikan miratoi gjithashtu Aktin Global "Magnitsky", i cili lejon personat nga çdo pjesë e botës fajtorë për korrupsion dhe shkelje të të drejtave të njeriut të vendosen në një "listë të zezë" dhe të zbatojnë këtë lloj sanksionesh.

Sanksionet e parashikuara në akt i referohen akteve të korrupsionit të lartë. Kjo do të thotë se përveç përfitimit të paligjshëm të një përfitimi më të madh material, lidhja me qeverinë (drejtpërsëdrejti, nëpërmjet kryerjes së një funksioni publik ose indirekt, përmes bashkëpunimit me agjencitë qeveritare) është parakusht që një person të jetë në listën e zezë". Deri më tani, lista ka përfshirë zyrtarë aktualë dhe ish-qeveritare nga e gjithë bota, si dhe kompani me të cilat ata janë të lidhur, bashkëpunëtorë të tyre të ngushtë përgjegjës ose bashkëpunëtorë në korrupsion të lartë. Kjo është bërë e mundur nëpërmjet qasjes së futjes së "sanksioneve të rrjetit" që synojnë jo vetëm individët e përfshirë drejtpërdrejt në skemën korruptive, por edhe bashkëpunëtorët e tyre, personat juridikë që ata zotërojnë ose menaxhojnë, si dhe ata që ofrojnë ndonjë ndihmë apo lehtësim të anëtarëve të rrjetit të korruptuar.

Sipas aktit, kryetarët dhe anëtarët e komisioneve përkatëse në Kongres, shtete dhe organizata të shoqërisë civile që punojnë në fushën e të drejtave të njeriut mund të propozojnë persona që duhet të sanksionohen.³ Organizatat e shoqërisë civile luajnë një rol të rëndësishëm në këtë proces, ku të paktën 34% e sanksioneve të vendosura në SHBA deri më tani janë bazuar në propozimet e organizatave të shoqërisë civile.⁴

Akti nuk parashikon standarde specifike apo kritere strikte në fazën e paraqitjes së propozimeve. Kjo do të thotë se nuk është përcaktuar se çfarë provash duhen mbledhur për të përcaktuar nëse një person duhet të listohet, por kjo është në fund të fundit detyrë e autoriteteve amerikane. Megjithatë, në procesin e mbledhjes së informacionit për dorëzimin e propozimeve, propozuesit duhet të kujdesen që të plotësohen disa kushte. Para së gjithash, nëse bëhet fjalë për një zyrtar aktual apo ish-qeveritar apo person (fizik apo juridik) që kryen veprime në emër të tij apo është bashkëpunëtor në korrupsion të lartë. Më pas, nëse personi është përfshirë në korrupsion gjatë kryerjes së mandatit, apo anëtarët e institucionit që ai drejton janë përfshirë në korrupsion gjatë kryerjes së mandatit të tij. Gjithashtu, nëse personi ka tentuar të sigurojë apo ka ofruar burime materiale dhe financiare apo çfarëdo lloj ndihme për të mbështetur korrupsionin apo një person të sanksionuar sipas aktit "Magnitsky". Së fundi, nëse personi vepron në emër të dikujt që është sanksionuar sipas aktit dhe nëse të dhënat e tij personale janë të disponueshme.⁵

Për sa i përket veprave penale, sanksionet janë vendosur për përfshirje në pastrim parash, ryshfet, keqpërdorim të fondeve publike për përfitime personale, korrupsion në lidhje me kontratat qeveritare, shpërdorim të burimeve natyrore, si dhe mashtrim dhe transferim të të ardhurave nga korrupsioni në juridiksione të huaja.⁶ Nga këto, arsyet më të përmendura për vendosjen e sanksioneve të lidhura me korrupsionin në SHBA ishin ryshfeti (68%), korrupsioni në lidhje me kontratat qeveritare (57%) dhe keqpërdorimi i fondeve qeveritare (43%).⁷

Propozimet i dorëzohen Departamentit të Shtetit. Konkretisht, pas marrjes së propozimeve nga propozuesit përkatës, Ndihmës Sekretari i Shtetit për Demokracinë, të Drejtat e Njeriut dhe Punën, në konsultim me Ndihmës Sekretarin e Shtetit për Çështjet Konsullore, ia paraqet propozimet Sekretarit të Shtetit, i cili më pas i shqyrton ato.⁸ Agjencitë e tjera qeveritare të SHBA-së mund të marrin pjesë në

² Global human rights sanctions Mapping Magnitsky laws: The US, Canadian, UK and EU approach, European Parliament, 2021. Në dispozicion në: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698791/EPRS_BRI\(2021\)698791_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698791/EPRS_BRI(2021)698791_EN.pdf)

³ Global Magnitsky Human Rights Accountability Act, United States Congress, 2016. Në dispozicion në: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/284/text>

⁴ Sanksionet shumëpalëshe Magnitsky në pesë vjet, korrigjim, 2022. Në dispozicion në: https://redress.org/wp-content/uploads/2022/11/Multilateral-Magnitsky-Sanctions-at-Five-Years_November-2022.pdf

⁵ Global Magnitsky Sanctions Frequently Asked Questions, Human Rights First, 2020. Në dispozicion në: <https://humanrightsfirst.org/wp-content/uploads/2022/09/Global-Magnitsky-FAQs.pdf>

⁶ Multilateral Magnitsky Sanctions at Five Years, Redress, 2022. Në dispozicion në: https://redress.org/wp-content/uploads/2022/11/Multilateral-Magnitsky-Sanctions-at-Five-Years_November-2022.pdf

⁷ Ibid.

⁸ Global Magnitsky Human Rights Accountability Act, United States Congress, 2016. Në dispozicion në:

procesin e rishikimit për të verifikuar pretendimet e propozimeve dhe për të marrë një vendim bazuar në një shqyrtim të plotë të informacionit dhe provave.⁹ Më pas, vendimin përfundimtar për sanksionet e merr presidenti i vendit dhe sanksionet zbatohen përmes Thesarit të SHBA-së, ose më saktë Zyrës së Kontrollit të Pasurive të Huaja.

Sanksionet "Magnitsky" në Ballkanin Perëndimor

Bazuar në Aktin "Magnitsky", në qershor 2021, Presidenti i Shteteve të Bashkuara nxori një urdhër të posaçëm ekzekutiv për Ballkanin Perëndimor, përmes të cilit qeveria amerikane mund të sanksionojë të gjithë personat që kontribuojnë në destabilizimin e rajonit. Vendimi i referohet atyre që kërcënojnë institucionet demokratike, sigurinë, integritetin territorial, zbatimin e marrëveshjeve të paqes, përfshirë Marrëveshjen e Prespës, si dhe personat e përfshirë në korrupsion të lartë.

Pas marrjes së këtij vendimi, qeveria e SHBA-ve filloi krijimin e një "liste të zezë" të njerëzve nga rajoni. Deri më tani, zgjerimi më i madh ishte në prill 2022, shtatë persona ishin në listë, përkatesisht dy nga Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Maqedonia e Veriut dhe një nga Mali i Zi.

Personat janë të mirënjohur në publik, shumica e të cilëve mbanin ose mbajnë poste publike. Pra, ish-kryeministri Nikolla Gruevski dhe kompania e tij në Hungari dhe ish-drejtori i Administratës së Sigurisë dhe Kundërzbulimit Sasho Mijalkov; Aqif Rakipi, ish-deputet dhe Ylli Ndroqi, pronar mediash nga Shqipëria; Svetozar Marović, ish-nënkryetar i Partisë Demokratike të Socialistëve të Malit të Zi dhe ish-kryetar i shtetit të përbashkët të Serbisë dhe Malit të Zi; Pjesë e listës janë Asim Sarajlic, ish-deputet dhe Gordana Tadiq, prokurore publike nga Bosnja dhe Hercegovina.¹⁰

Të gjithë ata që u sanksionuan nga rajoni akuzohen për vepra të korrupsionit të lartë.

Aqif Rakipi akuzohet për përfshirje në krimin e organizuar dhe ushtrim të ndikimit politik nëpërmjet korrupsionit. Konkretisht, Rakipi akuzohet se ka përdorur ndikimin e tij politik për të vendosur njerëz të afërt të tij në poste publike në Elbasan dhe Tiranë.¹¹

Ndroqi akuzohet për zhvatje dhe shantazh, pra u ka kërkuar para qytetarëve dhe në këmbim ka premtuar se nuk do të publikojë lajme negative për ta në mediat nën kontrollin e tij. Gjithashtu, Ndroqi lehtësonte mitmarrjen e qytetarëve për llogari të një subjekti që kishin si qëllim hapjen e një biznesi në Shqipëri.¹²

Asim Sarajliq është përfshirë në një skandal korruptiv "Afera Asim". Në këtë aferë, Sarajliq akuzohet se ka përdorur ndikimin e tij politik, pra i ka premtuar punësim gruas së një anëtarit të partisë Velid Tvrtković, në këmbim të votës së tij për një kandidat të caktuar në zgjedhjet e brendshme partiake. Sarajliq akuzohet gjithashtu për përdorimin e ndikimit të tij politik për të fituar punësim në BH Telecom, i cili është një nga ndërmarrjet më të mëdha shtetërore në BH. Sarajlic dyshohet se ka pranuar para nga aplikantët në këmbim të gjetjes së pozicioneve të punës.¹³

<https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/284/text>

⁹ Blocking the Property of Persons Involved in Serious Human Rights Abuse or Corruption, Federal Register, 2017. Në dispozicion në: https://home.treasury.gov/system/files/126/glomag_eo.pdf

¹⁰ Sanctions for individuals from Western Balkans – proof that the US remains committed to the fight against corruption?, European Western Balkans, 2022. Në dispozicion në:

<https://europeanwesternbalkans.com/2022/05/04/sanksionet-per-individet-nga-ballkani-perendimor-prove-qe-ne-mbetemi-perkushtuar-per-luften-kunder-korrupsionit/>

¹¹ SAD uvele sanksije za sedam osoba sa Zapadnog Balkana, Radio Slobodna Evropa, 2022. Në dispozicion në:

<https://www.slobodnaevropa.org/a/sjedinjene-drzave-zapadni-balkan-sankcije/31797204.html>

¹² Treasury Targets Actors for Destabilizing Behavior Throughout the Western Balkans, U.S. Department of the Treasury, 2022. Në dispozicion në: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0712>

¹³ Afera "Asim": Potrđena optužnica protiv Asima Sarajlića dhe të tjerët, Glas Amerike Bosna I Hercegovina, 2021. Në dispozicion në: <https://ba.voanews.com/a/potvrđjena-optu%C5%BEnica-u-slu%C4%8Daju-asim-za-namje%C5%A1tanje-izbora-uda/6371097.html>

Gordana Tadiq akuzohet se ka keqpërdorur pozitën e saj si prokurore për të promovuar interesa personale dhe familjare, gjegjësisht, se ajo dyshohet se ka përdorur një kompensim për një banesë shtetërore përmes një kontrate fiktive.¹⁴

Maroviç u arrestua nga autoritetet malazeze në vitin 2015 për përfshirje në raste të mëdha korrupsioni në lidhje me projektet e ndërtimit në komunën e Budvës. Maroviç u akuzua për përdorimin e ndikimit të tij politik për të miratuar një sërë blerje të pronave dhe lidhjen e marrëveshjeve për ndërtim nga të cilat përfituan ndjeshëm disa kompani dhe shkaktuan humbje të mëdha për autoritetet lokale.¹⁵

Ajo që mund të vihet re është se pothuajse të gjithë personat nga Ballkani Perëndimor që u futën në listën e zezë në prill 2022 akuzohen se kanë përdorur ndikimin e tyre politik për të arritur ndonjë përfitim. Në shumicën e rasteve, kjo është kryesisht për qëllimin e sigurimit të vendeve të punës për njerëzit e tyre të afërt ose në këmbim të ndonjë përfitimi, ose përdorimin e ndikimit për qëllime të përfitimit të drejtpërdrejtë financiar. Edhe pse pothuajse të gjithë kanë dhënë dorëheqje ose janë shkarkuar nga funksionet publike, ajo që është e përbashkët edhe për personat e sanksionuar nga rajoni është se organet kompetente në sistemet juridike vendase kanë dhënë gjykime për aktet që kanë kryer, por shumica nuk kanë vuajtur dënimin e përcaktuar me ligj.

Përfundim

Lufta kundër korrupsionit duhet të marrë parasysh edhe efektet që mund të ketë mbi sigurinë kombëtare. Në këtë drejtim, është veçanërisht e rëndësishme vendosja e sanksioneve të synuara, sipas shembullit të SHBA-së, ndaj individëve të përfshirë drejtpërdrejt në vepra të korrupsionit. Sanksionimi i individëve nëpërmjet ndalimit të hyrjes në një shtet dhe qasjes në sistemin e tij financiar, gjë që mundëson Akti Global "Magnitski", është një mjet i fuqishëm për ruajtjen e paqes dhe sigurisë ndërkombëtare. Aq më tepër, kjo qasje mundëson shënjestrimin e personave drejtpërdrejt fajtorë për akte të korrupsionit në nivel të lartë dhe shkeljen e të drejtave të njeriut dhe thekson se individët mbajnë pasoja për veprat e tyre edhe në sferën ndërkombëtare. Është veçanërisht e rëndësishme që kriteri bazë për sanksionimin sipas këtij ligji është që personat të jenë funksionarë publik aktualë apo të mëparshëm, të cilët në Ballkanin Perëndimor shumë shpesh nuk vuajnë dënimin për veprat që dyshohet se kanë kryer.

"Lista e zezë" të cilën SHBA-ja, filloi të krijojë për personat nga Ballkani Perëndimor të përfshirë në akte të korrupsionit të lartë, duhet të njihet si një mundësi për të forcuar përpjekjet e brendshme kundër korrupsionit. Autoritetet kombëtare duhet të tregojnë gatishmëri për t'iu bashkuar sanksioneve globale ndaj personave që, me pjesëmarrjen e tyre në korrupsion, veprojnë në mënyrë korrozive në vende që janë partnerë tanë dhe ndjekin shembullin e SHBA-së, Mbretërisë së Bashkuar dhe BE-së. Edhe më e rëndësishme se kjo është që autoritetet të ndërmarrin veprime dhe të sanksionojnë aktorët vendas të korrupsionit në kohën e duhur, duke demonstruar kështu gatishmërinë për të luftuar korrupsionin, në vend që të presin që partnerët ndërkombëtarë të zgjidhin problemin. Në këtë mënyrë shteti do të tregojë se është aleat në luftën kundër korrupsionit dhe do t'i bashkohet përpjekjeve të bashkësisë ndërkombëtare për t'u përballur me korrupsionin në shtet.

¹⁴Pravosuđe u BiH obilo od SAD sve o rast ish-prokurator Tadić, Radio Slobodna Evropa, 2022. Në dispozicion në: <https://www.slobodnaevropa.org/a/sjedinjene-drzave-tuzilastvo-bih-gordana-tadic/31808741.html>

¹⁵Treasury Targets Actors for Destabilizing Behavior Throughout the Western Balkans, U.S. Department of the Treasury, 2022. Në dispozicion në: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0712>

Informacione rreth projektit

Projekti përfshin aktivitete për hulumtim dhe avokim, me qëllim të mbështetjes së procesit të reformave në Maqedoninë e Veriut përmes përforsimit të agjendës së reformave në fushën e sundimit të ligjit, ndërsa për realizimin e këtij qëllimi, projekti parasheh bashkëpunim dhe konsultim me të gjitha palët relevante të interesit në luftën kundër korrupsionit.

Projekti ka për qëllim, së bashku me institucionet kundër korrupsionit të krijojnë një vizion strategjik dhe afatgjatë për zhvillimin e institucioneve në mënyrë që të përgjojnë proceset dhe format e ardhshme të korrupsionit. Përmes projektit, institucionet dhe Instituti për Demokraci do të punojnë në shqyrtimin e proceseve kryesore shoqërore që do të ndikojnë në luftën kundër korrupsionit deri në vitin 2030, ndërsa në bazë të kësaj do të hartohen plane për mënyrën se të përballen institucionet me sfidat moderne të cilat janë rezultat i luftës kundër korrupsionit.

Duke mundësuar dialogun politik ndërmjet institucioneve kundër korrupsionit, Kuvendit dhe shoqërisë civile, projekti synon të arrijë tre qëllime specifike:

- Mbështetje për përmirësimin e procesit të krijimit të politikave, referuar vizioneve afatgjata për rreziqet e korrupsionit dhe mangësive të identifikuara;
- Informimi i planeve afatgjata për zhvillimin institucional, bazuar në të menduarit strategjik dhe analiza nga pozita e së ardhmes
- Edukimi i publikut dhe krijimi i kërkesës publike për planifikim të përmirësuar kundër korrupsionit nga autoritetet.

Informacione rreth IDSCS-ë

IDSCS është tink tenk organizatë, që hulumton zhvillimin e qeverisjes së mirë, sundimin e ligjit dhe integrimet evropiane të Maqedonisë së Veriut. IDSCS ka mision të ndihmojë përfshirjen qytetare në vendimmarrje dhe të forcojë kulturën politike participative. Përmes forcimit të vlerat liberaliste, IDSCS kontribuon në bashkëjetesën e diversiteteve.

Të dhëna për kontakt, për IDSCS

Adresa: rr. Miroslav Krlezha nr. 52/1 / 2, 1000 Shkup
Tel. nr./ faks: +389 2 3094 760,
posta elektronike: contact@idscs.org.mk

Informacion rreth autorit

Sara Janeska është hulumtuuese e re në Qendrën për Qeverisje të Mirë pranë Institutit për Demokraci "Societas Civilis" - Shkup.

